OBIECTUL JURIDIC SPECIAL AL INFRACȚIUNILOR DE FALS ÎN ACTE PUBLICE (art.332 CP RM)

Pîrțac Cristina,
Universitatea de Stat din Moldova, Școala Științe Juridice
Asistent judiciar la Curtea de Apel Chișinău

In the present study is identified the special legal object of the offenses of forgery in public acts. It is shown that the special legal object is a simple one, being formed by the social relations regarding the adequate performance of the activity in the public sphere, by the public person or by the person with a public dignity position, whose appearance and development are in strict dependence with public confidence in the authenticity of official documents.

Keywords: forgery in public acts, social relations, special legal object, counterfeiting, alteration.

Obiectul juridic special, așa cum reiese din gruparea ierarhică a categoriilor de obiecte juridice, este parte componentă a obiectului juridic generic. Obiectul juridic special derivă în mod natural din obiectul juridic generic. În mod similar, obiectul juridic special al infracțiunilor de fals în acte publice, prevăzute la art.332 din Codul penal al Republicii Moldova (în continuare – CP RM [1]) derivă organic din obiectul juridic generic al tuturor infracțiunilor amplasate în cadrul Capitolului XV din Partea Specială a Codului penal. Mai exact, conținutul obiectului juridic special al infracțiunilor de fals în acte publice se trage din relațiile sociale cu privire la buna desfășurare a activității în sfera publică.

După clarificarea, de la general la special, a provenienței obiectului juridic specific infracțiunilor prevăzute la art.332 CP RM, urmează să stabilim conținutul său propriu-zis, precum și structura acestuia.

În ceea ce privește *conținutul* obiectului juridic special al infracțiunilor de fals în acte publice, surprindem că în literatura de specialitate nu există unanimitate de păreri. De pildă, în opinia unor autori, obiectul juridic special al falsului în acte publice îl formează „relațiile sociale ce asigură activitatea normală a organelor puterii de stat, a întreprinderilor, a instituțiilor, a organizațiilor de stat, precum și interesele serviciului de stat [2, p. 360]”. Într-o manieră apropiată, alți autori evocă că „[o]biectul juridic special … îl formează relațiile sociale cu privire la activitatea legală a întreprinderilor, instituțiilor, organizațiilor de stat sau administrației publice locale [3, p. 640]”.

Surprindem că cele din urmă aserțiuni doctrinare sunt exprimate în acord cu *(i)* vechea titulatură a Capitolului XV din Partea Specială a Codului penal și cu *(ii)* vechiul conținut al normelor înscrise la art.332 CP RM, din perspectiva subiectului infracțiunii.

Chiar și așa, din punctul nostru de vedere, atare viziuni doctrinare sunt mult prea largi. Acestea nu permit disocierea obiectului protecției penale prezent în cazul infracțiunilor de fals în acte publice de obiectul protecției penale prezent în cazul altor infracțiuni comise de persoane publice sau de persoane cu funcție de demnitate publică în legătură cu exercitarea de către acestea a atribuțiilor de serviciu (*e.g.* coruperea pasivă, abuzul de putere sau abuzul de serviciu, neglijența în serviciu etc.).

Tot din aceste considerente nu putem susține următoarea statuare a instanței de judecată făcută pe marginea unei spețe penale de învinuire a unei persoane în comiterea unui fals în acte publice: „inculpatul deținând funcția de primar al comunei S., r-nul. U., folosind intenționat situația de serviciu în interes personale, atentând la relațiile sociale ce vizează buna funcționare a organelor publice și a persoanelor cu funcții de răspundere ce desfășoară activitatea în cadrul acestor organe [4]". Din fragmentul citat nu pot fi desprinse relațiile sociale *in concreto*, inerente infracțiunilor de fals în acte publice, care ar fi fost lezate de către inculpat. Mai degrabă, în condițiile vechii denumiri a Capitolului XV din Partea Specială a Codului penal, relațiile sociale sus-nominalizate ar putea fi privite pe post de obiect juridic generic al infracțiunilor de fals în acte publice, nu însă în calitate de obiect juridic special. Totuși, obiectul juridic generic trebuie distins de obiectul juridic special. Acestea corelează, ci nu se suprapun. Prin urmare, trebuie distinse.

Revenind la conținutul obiectului juridic generic al infracțiunilor de fals în acte publice, M.K. Sviridova susține că acesta îl formează „relațiile sociale ce asigură funcționarea normală a organelor puterii de stat și a structurilor sale, în legătură cu crearea și circuitul documentelor oficiale [5, p. 2]". Alți autori sunt de părere că obiectul juridic special al acestor infracțiuni îl constituie „relațiile sociale apărute în legătură cu asigurarea unei ordini legale a activității serviciilor de stat și municipale pentru pregătirea și manipularea cu documentație relevantă din punct de vedere juridic [6, p. 63-64; 7, p. 171]". G.V. Juravliova susține că „obiectul juridic special al falsului în acte publice îl formează relațiile sociale ce apar în procesul activității de serviciu în cadrul organelor puterii de stat, legate de circulația și punerea în circulație a documentelor oficiale [8, p. 14]". După S.N. Pomnina pericolul social al falsului în acte publice rezidă în aceea că constituie un atentat asupra activității normale

a aparatului puterii de stat în sfera manipulării cu documente oficiale [9, p. 61].

Remarcăm că aceste abordări doctrinare, *lato sensu*, pun accentul pe buna desfășurare a activității de serviciu în sfera publică în legătură cu aflarea în circulație a documentelor oficiale. Acestea însă, nu sunt în unison deplin cu esența infracțiunilor de fals în acte publice. Subliniem că norma de la art.332 CP RM incriminează, *grosso modo*, faptele de falsificare a unor documente oficiale, nu însă alte manipulări cu asemenea documente false. Prin urmare, conținutul obiectului juridic special al infracțiunilor de fals în acte publice trebuie să se afle în legătură cu conținutul faptei prejudiciabile. Prin comiterea unui fals, în general, și a unui fals în acte publice, în special, este denaturat adevărul. În ipoteza falsului în acte publice, în mod special, este denaturat adevărul pe care trebuie să-l comporte, în mod normal, documentele oficiale. Denaturarea adevărului atrage după sine pierderea încrederii publicului în veridicitatea unor atare entități. Au dreptate Gh.Diaconescu și C.Duvac când afirmă: „[c]eea ce legea ocrotește, în primul rând, prin sancționarea falsului în înscrisuri, este un interes public, și anume încrederea ce trebuie să se acorde fiecărui înscris generator de consecințe juridice. Alterarea adevărului într-un atare înscris constituie o atingere adusă acestei încrederi [10, p. 751]". De aceea, pe bună dreptate enunță T.Toader că „obiectul juridic special al falsului material constă în relațiile sociale referitoare la încrederea publică în autenticitatea sau veridicitatea înscrisurilor oficiale, în adevărul pe care ele au menirea să-l exprime [11, p. 379]". Pe aceeași poziție se află și alți autori români [12, p. 400]. Într-o manieră apropiată, autorul rus B.B. Sokalskii menționează că obiectul juridic special al falsului în acte îl reprezintă relațiile sociale care asigură fiabilitatea informațiilor consacrate în documentele oficiale [13, p. 95].

Sesizăm că cei din urmă autori evidențiază, într-o manieră pronunțată, *încrederea publică în autenticitatea documentelor oficiale*, în postura de obiect al relațiilor sociale lezate prin comiterea faptelor de fals în acte publice.

Având în vedere conținutul elementului material al infracțiunilor de fals în acte publice, considerăm mult mai reușite acele poziții doctrinare care punctează asupra relațiilor sociale cu privire la încrederea publică în autenticitatea documentelor oficiale, nu însă asupra relațiilor sociale cu privire la punerea și aflarea în circulație a documentelor oficiale, în postura de obiect al infracțiunilor prevăzute la art.332 CP RM. Cele din urmă relații sociale par a fi susceptibile de lezare infracțională, mai vădit, în ipoteza unor manipulări cu documente oficiale false, nu însă în ipoteza falsificării acestora, deși, de regulă, documentele oficiale sunt falsificate tocmai în vederea folosirii lor. Chiar și așa, credem că prin falsificarea unor documente oficiale se aduce atingere primordială încrederii publice

în autenticitatea unor asemenea documente. O dovadă elocventă în acest sens, o constituie legislațiile penale ale statelor străine în care infracțiunile de fals în acte publice sunt amplasate în cadrul segmentului din Partea Specială a Codului penal destinat protecției relațiilor sociale cu privire la încrederea publică în autenticitatea documentelor (*e.g.* legislația Franței, Maltei, Italiei, Poloniei etc.).

În definitivă, avem rezerve față de următoarele puncte de vedere privind obiectul juridic special al infracțiunilor de fals în acte publice: „prin falsificarea de documente se atentează asupra relațiilor sociale privind securitatea circuitului legal de documente [14, p. 176]"; „prin săvârșirea infracțiunilor de fals în acte publice se atentează asupra ordinii stabilite de circulație a documentelor în sfera de stat și municipală sau economică [15, p. 235]".

În opinia noastră, suplimentar la cele evocate mai sus, cei din urmă doi autori nu fac distincție între obiectul protecției penale prezent în cazul falsului în acte publice comis de către anumiți subiecți speciali, pe de o parte, și *(i)* obiectul protecției penale prezent în cazul falsului în acte publice săvârșit de către alți subiecți, precum și *(ii)* obiectul protecției penale prezent în cazul falsului în documente private, pe de altă parte. Din aceste motive, accepțiunile respective, cu privire la obiectul juridic special al infracțiunilor de fals în acte publice, par a fi neadaptate *in concreto* infracțiunilor investigate. Or, prin extrapolare la cadrul incriminator moldav, apreciem că, spre exemplu, relațiile sociale privind securitatea circuitului legal de documente, sunt inerente, inclusiv, infracțiunii prevăzute la art.361 CP RM. Atunci cum facem distincție între obiectul juridic special al infracțiunilor de fals în acte publice și obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la art.361 CP RM sau al altor infracțiuni comise prin fals?

Suntem de părere că conținutul celorlalte semne ale componenței de infracțiune trebuie să apară pe post de criterii hotărâtoare în tranșarea acestei dileme. Or, semnele componenței de infracțiune nu trebuie privite singular, ci în unison cu celelalte semne. Așa cum am relevat *supra*, conținutul faptei prejudiciabile este determinant în procesul identificării conținutului obiectului juridic special al infracțiunilor de fals în acte publice. Totuși, acest criteriu îl considerăm insuficient, aceasta deoarece în Partea Specială a Codului penal sunt înscrise și alte norme ce cuprind infracțiuni comise prin fals, unele dintre ele aflându-se în relație de concurență cu normele de la art.332 CP RM. În aceste condiții, considerăm că obiectul juridic generic constituie acel criteriu determinant în baza căruia este identificat cu exactitate conținutul obiectului juridic special al infracțiunilor de fals în acte publice. În context, în doctrină se relevă: „[o]biectul juridic generic (de grup) al infracțiunii este constituit din valoarea socială fundamentală în a cărei componență este inclusă, într-o for-

mă specifică, valoarea socială individuală (sublinierea ne aparține – *n.a.*) care constituie obiectul juridic special (specific) al infracțiunii [16, p. 121]". Se mai evocă că „obiectul juridic generic […] determină deducerea obiectului juridic special [17, p. 113]".

În condițiile în care obiectul juridic special derivă în mod organic din obiectul juridic generic e firesc ca conținutul primului să implice o parte a conținutului ultimului. În corespundere cu acest postulat este opinia autorilor autohtoni S.Brînza, V.Stati și R.Popov, care susțin că obiectul juridic special al infracțiunilor prevăzute la art.332 CP RM îl formează „relațiile sociale cu privire la buna desfășurare a activității de serviciu în sfera publică, care este condiționată de încrederea publică în autenticitatea documentelor oficiale [18, p. 929; 19, p. 67; 20, p. 997]". Același obiect al protecției penale inerent infracțiunilor de fals în acte publice a fost subliniat și în practica judiciară a Republicii Moldova [21]. Teza enunțată comportă semnificație deosebită, inclusiv, deoarece scoate în evidență particularitatea, potrivit căreia prin săvârșirea falsului în acte publice este adusă atingere încrederii publice în autenticitatea documentelor oficiale. Or, așa cum am subliniat mai sus, respectiva particularitate ține de esența infracțiunilor de fals în acte publice.

În disonanță cu ideea necesității existenței unei corelații organice între obiectul juridic generic și cel special este următoarea teză jurisprudențială: „[o] biectul juridic special al falsului în acte publice îl formează relațiile sociale cu privire la regimul juridic al actelor publice cărora prin lege li se atribuie însușirea de a exprima adevărul și încrederea publică [22]". Deși, aceasta scoate în evidență particularitatea vizând faptul denaturării adevărului prin săvârșirea falsului în documente oficiale și, drept consecință pierderea încrederii publicului în autenticitatea unor asemenea documente, totuși, trece sub tăcere conjunctura în care este comis falsul; or, normele de la art.332 CP RM nu pedepsesc orice fals al unor documente oficiale, ci falsul comis de către anumiți subiecți circumstanțiați în legătură cu exercitarea de către aceștia a atribuțiilor de serviciu. Considerăm că, cea din urmă particularitate conferă fizionomie distinctă infracțiunilor prevăzute la art.332 CP RM în raport cu alte infracțiuni comise prin fals.

În altă ordine de idei, în doctrina română întâlnim următorul punct de vedere cu privire la conținutul obiectului juridic special al infracțiunilor de fals în acte publice: „[c]um imensa majoritate a relațiilor sociale includ în mecanismul lor folosirea de înscrisuri oficiale, s-ar putea spune că prin incriminarea și sancționarea falsului material în înscrisuri oficiale sunt ocrotite aproape toate relațiile sociale [23, p. 376]". Înțelegem ideea conturată de autori. În același timp, nu putem subscrie acestui punct de vedere.

În *primul rând*, nu toate infracțiunile sunt comise prin folosirea unor documente oficiale false. De aceea, probabil autorii au avut în vedere doar acele relații sociale protejate prin incriminarea faptelor penale posibile de comis prin folosirea documentelor oficiale false.

În *al doilea rând*, este limpede că, de regulă, un document oficial este falsificat pentru a fi folosit. De asemenea, este clar că, în cele mai dese cazuri, un document oficial fals este folosit în vederea săvârșirii unei ilegalități sau în scopul ascunderii unei ilegalități (inclusiv, penale). Totuși, folosirea propriu-zisă a documentului oficial falsificat, așa cum se desprinde din textul art.332 CP RM (dar și a celui din legislația României) depășește limitele laturii obiective a infracțiunilor de fals în acte publice. Prin urmare, prin folosirea documentelor oficiale false se atentează la alte valori și relații sociale. În aceste condiții, celelalte valori și relații sociale (altele decât cele protejate prin normele de la art.332 CP RM) nu sunt puse sub ocrotire prin incriminarea falsului în acte publice, ci prin incriminarea faptelor penale ce implică folosirea documentelor oficiale false. Cu alte cuvinte, spre exemplu, în ipoteza unei escrocherii comise prin folosirea unor documente oficiale false sunt lezate relații sociale protejate de normele înscrise la art.190 CP RM, nu însă de cele consemnate la art.332 CP RM. Cele din urmă norme ocrotesc penal doar relațiile sociale pasibile de lezat prin simpla faptă de falsificare, nu și prin alte fapte derivate.

În ceea ce privește *structura* obiectului juridic special, judecând după structura laturii obiective a infracțiunilor de fals în acte publice, desprindem că acesta este unul *simplu* (*i.e.* prin săvârșirea faptei prejudiciabile nu sunt lezate mai multe valori și relații sociale, așa ca în cazul infracțiunii cu obiect juridic complex sau multiplu necomplex, ci o singură valoare socială și relațiile sociale corespunzătoare acestei valori sociale).

Nu de aceeași părere sunt și alți autori. Bunăoară, L.A. Bukalerova și A.I. Rarog sunt de părere că prin săvârșirea falsului în acte publice se atentează în plan secundar asupra circuitului legal de resurse informaționale [24, p. 46].

La rândul său, O.I. Kaleșina susține că „prin săvârșirea falsului în acte publice se atentează deodată asupra a două obiecte – asupra circuitului documentelor oficiale (ca și în cazul art.327 din Codul penal al Federației Ruse [25] (articol similar cu art.361 CP RM – *n.a.*)) și asupra intereselor de serviciu în cadrul organelor puterii de stat și organelor de auto-administrare locală [26, p. 22]". Nu putem îmbrățișa un asemenea punct de vedere.

În *primul rând*, din teza enunțată de O.I. Kaleșina nu reiese fără echivoc care dintre cele două grupuri de relații sociale formează conținutul obiectului juridic principal și care – conținutul obiectului juridic secundar.

În *al doilea rând*, din accepțiunea aparținându-i lui O.I. Kaleșina, reiese ideea (pe care nu o susținem), potrivit căreia obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la art.361 CP RM reprezintă o parte din obiectul juridic special al infracțiunii de fals în acte publice (*i.e.* autorul este de părere că relațiile sociale cu privire la circuitul documentelor oficiale constituie obiectul protecției penale în cazul ambelor infracțiuni). Reiterăm că conținutul incriminării înscrise la art.361 CP RM este absolut diferit de conținutul incriminărilor de la art.332 CP RM. Pe lângă semnele subiectului, obiectului și laturii subiective, diferă și conținutul faptei prejudiciabile – semn al laturii obiective. În cazul infracțiunii prevăzute la art.361 CP RM aceasta se exprimă, *inter alia*, în deținerea, folosirea și vânzarea documentelor oficiale false, care acordă drepturi sau eliberează de obligații. În opoziție, aceste acțiuni exced parametrii laturii obiective a infracțiunilor prevăzute la art.332 CP RM. Dar, așa cum am arătat mai sus, la aflarea conținutului obiectului juridic special al infracțiunilor de fals în acte publice nu se poate face abstracție de întinderea conținutului faptei prejudiciabile. Legiuitorul nu incriminează folosirea, vânzarea sau alte operațiuni ilegale cu documentele oficiale realizate de către persoane publice sau persoane cu funcție de demnitate publică, falsificate în prealabil de către aceștia. Însă, relațiile sociale cu privire la circulația în condiții de legalitate a documentelor oficiale sunt pasibile de lezare infracțională tocmai prin asemenea manipulări. Or, folosirea documentelor oficiale false marchează momentul punerii lor în circulație. Falsificarea unor asemenea documente oficiale nu implică încă punerea lor în circulație. În același timp, prin atare acțiuni, atunci când sunt realizate de către o persoană publică sau de către o persoană cu funcție de demnitate publică, este adusă atingere relațiilor sociale cu privire la buna îndeplinire a activității în sfera publică, a căror apariție și dezvoltare se află în strictă dependență de încrederea publică acordată autenticității documentelor oficiale. În concluzie, prin falsul în acte publice nu se atentează asupra relațiilor sociale cu privire la circuitul documentelor oficiale. Fapta infracțională este îndreptată spre încrederea publică acordată autenticității documentelor oficiale. Reiterăm însă, că la determinarea obiectului juridic special al acestor infracțiuni trebuie să ținem cont și de: a) calitatea specială a subiectului infracțiunii, b) locul amplasării faptelor prevăzute la art.332 CP RM. Respectiv, la stabilirea corectă și exactă a obiectului juridic special al infracțiunilor de fals în acte publice, particularitatea „atingerii încrederii publice acordate autenticității documentelor oficiale" trebuie coroborată cu particularitatea „săvârșirii falsului de către persoane publice sau de către persoane cu funcție de demnitate publică în legătură cu exercitarea de către ei a atribuțiilor de serviciu" Tocmai de aceea, afirmăm că prin falsul în acte publice

se atentează asupra relațiilor sociale cu privire la buna desfășurare a activității în sfera publică, de către persoanele publice sau de către persoanele cu funcție de demnitate publică, a căror apariție și dezvoltare se află în strictă dependență de încrederea publică acordată autenticității documentelor oficiale.

În altă privință, A.N. Harcenko menționează: „[î]n calitate de obiect juridic principal al falsului în acte publice evoluează relațiile sociale ce apar în procesul activității normale (legale) a organelor puterii de stat sau a organelor publice locale în legătură cu asigurarea unei ordini corespunzătoare de întocmire și manipulare cu documente oficiale. […] în calitate de obiect juridic secundar apar relațiile sociale ce asigură drepturile și interesele legitime ale cetățeanului, sănătatea acestuia, proprietatea, precum și alte interese ocrotite de lege ale persoanei, organizației, societății și statului [27, p. 17]".

Precizăm că respectiva teză doctrinară este în unison cu noul cadru incriminator consacrat în legea penală a Federației Ruse. În acest sens, subliniem că norma de la alin.(2) art.292 din Codul penal al Federației Ruse (comparativ cu norma de la alin.(1) art.292 din Codul penal) cuprinde *per se* o componență materială de infracțiune. Mai exact, în calitate de urmare prejudiciabilă este prevăzută „încălcarea esențială a drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanei sau ale organizației ori a intereselor ocrotite de lege ale societății sau statului".

În aceste condiții legislative, nu avem cum să obiectăm asupra punctului de vedere exprimat de către A.N. Harcenko, pe marginea structurii obiectului juridic special al infracțiunii de fals în acte publice, prevăzute la alin.(2) art.292 din Codul penal al Federației Ruse. După cum e și firesc, infracțiunea înscrisă în textul acestei norme, fiind una materială, atentează în plan secundar asupra unor valori și relații sociale aflate în derivație cu conținutul urmării prejudiciabile. Nu același lucru putem afirma în raport cu infracțiunile de fals în acte publice, prevăzute la art.332 CP RM. Fiind componențe formale de infracțiune, pe de o parte, și neavând o structură complexă a laturii obiective, pe de altă parte, acestea implică prezența unui singur obiect de atentare.

În alt registru, A.Ia. Asnis susține că infracțiunile de fals în acte publice posedă două obiecte juridice principale, pe post de prim obiect juridic principal evoluând interesele puterii de stat, serviciului de stat și în cadrul organelor publice locale, iar în postura de obiect juridic principal secund – relațiile sociale ce asigură reflectarea, fixarea și indicarea în documente oficiale a unor informații fiabile [28, p. 204].

Nu putem achiesa la acest punct de vedere, cel puțin din două considerente. *Primo* – interesele nu pot apărea pe post de obiect al ocrotirii penale. În asemenea ipostază pot evolua: valorile sociale și relațiile sociale aferente.

Secundo – infracțiunile de fals în acte publice, de altfel ca și orice altă infracțiune, nu posedă un dublu obiect juridic special principal. E inadmisibil ca prin săvârșirea unei fapte penale să se atenteze la două valori sociale principale. Are dreptate S.Brînza când punctează: „[o]biectul juridic principal al infracțiunii este întotdeauna reprezentat de o singură valoare socială. Nu există conținuturi de infracțiuni care ar presupune existența a două sau a câtorva obiecte juridice principale ale infracțiunii. De aceea, unicitatea obiectului juridic principal al infracțiunii ține de esența acestei categorii a obiectului de apărare penală [16, p. 131]".

În concluzie, reieșind din cele evocate mai sus, ținând cont de opiniile doctrinare analizate, de textul incriminator consemnat la art.332 CP RM, inclusiv, de locul amplasării acestui articol în structura Părții Speciale a Codului penal, constatăm că *obiectul juridic special al infracțiunilor de fals în acte publice este unul simplu. În cazul infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.332 CP RM acesta îl formează relațiile sociale cu privire la buna desfășurare a activității în sfera publică, de către persoanele publice, a căror apariție și dezvoltare se află în strictă dependență de încrederea publică acordată autenticității documentelor oficiale. În situația infracțiunii consemnate la lit.b) alin.(2) art.332 CP RM obiectul juridic special este constituit din relațiile sociale cu privire la buna desfășurare a activității în sfera publică, de către persoanele cu funcție de demnitate publică, a căror apariție și dezvoltare se află în strictă dependență de încrederea publică acordată autenticității documentelor oficiale.*

Referințe:

1. Codul penal, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.128-129, republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.72-74.
2. ГЫРЛА, Л.Г., ТАБАРЧА, Ю.М. Уголовное право Республики Молдова. Часть Особенная, том II. Кишинэу: Cartdidact, 2010. 592 с.
3. BRÎNZA, S., ULIANOVSCHI, X., STATI, V. ș.a. Drept penal. Partea Specială. Chișinău: Cartier juridic, 2005. 804 p.
4. Sentința Judecătoriei Ungheni din 23 decembrie 2016. Dosarul nr.1-153/2016. [Accesat: 10.03.2021] Disponibil: https://jun.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/6d1ef134-1dc9-e611-a9ba-005056-a72dcf
5. СВИРИДОВА, М.К. Объект и предмет преступления, предусмотренного ст. 292 Уголовного кодекса Российской Федерации. În: Мир народов. Серия: Наука и практика, №5 (10), 2018, с. 1-6.

6. ИЛЬЯШЕНКО, А.Н., САПРУНОВ, А.Г., САДЫКОВ, А.У. ş.a. Уголовная ответственность за служебный подлог. Краснодар: Краснодарский университет МВД России, 2011. 140 с.
7. ИЛЬЯШЕНКО, А.Н., ЧЕСНОКОВ, О.В. Объективная сторона служебного подлога. În: Общество и право, 2011, №3 (35), с. 168-173.
8. ЖУРАВЛЕВА, Г.В. Уголовная ответственность за служебный подлог / Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2007. 21 с.
9. ПОМНИНА, С.Н. Некоторые вопросы определения предмета служебного подлога. În: Вестник Мордовского университета, 2014, №4, с. 60-66.
10. DIACONESCU, GH., DUVAC, C. Tratat de drept penal. Partea specială. București: C.H. Beck, 2009. 1158 p.
11. TOADER, T. Drept penal român. Partea Specială. Ediția a 4-a, revizuită și actualizată. București: Hamangiu, 2009.
12. IVAN, GH., IVAN, M.-C. Drept penal. Partea specială conform noului Cod penal. București: C.H. Beck, 2013. 444 p.
13. СОКАЛЬСКИЙ, Б.Б. Подлог документов в уголовном праве России и Германии: сравнительно-правовое исследование / Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2016. 203 с.
14. GUERREIRO, A., SIMAS SANTOS, M. Forgery and counterfeiting documents: the expertise evidence: an exploratory research in oporto criminal court. În: Forensic Research & Criminology International Journal, 2017, nr.4(6), p. 176-179.
15. ПИТИКИН, Р.А. К вопросу о классификаций служебных подлогов. În: Вестник Нижегородской академии МВД России, 2013, №21, с. 233-235.
16. BRÎNZA, S. Obiectul infracțiunilor contra patrimoniului. Chișinău: Tipografia Centrală, 2005. 675 p.
17. COPEȚCHI, S., HADÎRCA, I. Calificarea infracțiunilor: note de curs. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. 352 p.
18. BRÎNZA, S., STATI, V. Tratat de drept penal. Partea Specială, vol.II. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. 1300 p.
19. BRÎNZA, S., STATI, V., POPOV, R. Falsul în acte publice (art.332 CP RM): aspecte de drept penal. În: Revista științifică a USM „Studia Universitatis Moldaviae”, Seria „Științe sociale”, 2015, nr.8(88), p. 64-73.
20. POPOV, R., STATI, V. Infracțiuni contra bunei desfășurări a activității în sfera

publică. Falsul în acte publice / coord. ed. M.Poalelungi. Manualul judecătorului pentru cauze penale. Chișinău: Tipografia Centrală, 2013. 1192 p.
21. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Cahul din 02 mai 2019. Dosarul nr.1a-1195/2019. [Accesat: 10.03.2021] Disponibil: https://cach.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/e241062e-a26c-4-c77-b215-9b1a1bf2ad87
22. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 28 martie 2018. Dosarul nr.1a-344/2018. [Accesat: 10.03.2021] Disponibil: https://cac.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/1baf54ff-f754-e811-80-d5-0050568b7027
23. DONGOROZ, V., KAHANE, S., OANCEA, I. ș.a. Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea Specială, vol.IV. București: ALL Beck, 2003.
24. БУКАЛЕРОВА, Л.А., РАРОГ, А.И. Совершенствование уголовно-правовой охраны не документированной официальной информации от незаконных деяний лиц, использующих должностное или служебное положение. În: Уголовное право, 2004, №4, с. 44-47.
25. Уголовный кодекс Российской Федераций. [Accesat: 10.03.2021] Disponibil: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/40396ba20fb9faf9cd9a9f15a910341de5a0b2cd/
26. КАЛЕШИНА, О.И. Поддельный документ как предмет и средство совершения преступления / Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Краснодар, 2006. 26 с.
27. ХАРЧЕНКО, А.Н. Служебный подлог и его специальные разновидности в системе преступлений против государственной власти, интересов государственной службы и службы в органах местного самоуправления (глава 30 УК РФ) / Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Владивосток, 2012. 26 с.
28. АСНИС, А.Я. Уголовная ответственность за служебные преступления в России. Проблемы законодательного закрепления и правоприменения. Москва, 2004. 396 с.